

Casal
dels
Infants

Petita **infància,** grans **desigualtats**

L'accés a l'educació en l'etapa
dels **0 als 3 anys** a Catalunya

Índex

Un dret i una inversió en cohesió social	2
El marc normatiu a Catalunya	3
L'educació 0-3 a Catalunya en els últims anys: una dècada de retrocés	4
Desigualtats entre municipis	10
Desigualtats en la composició de l'alumnat	12
Infants desfavorits sense suficient prioritat	15
Beques i tarifació	17
L'impacte de la pandèmia	19
Cap a la gratuïtat i la universalitat	21
La conciliació i el dret a l'educació de l'infant	23
L'escolarització 0-2 dels infants que participen en el Casal dels Infants	24
Més enllà de l'infant: el suport familiar en la criança i per a la inclusió social	25

Un dret i una inversió en cohesió social

La despesa en educació en la primera infància (dels 0 als 6 anys) és una de les millors inversions que poden dur a terme les administracions públiques. Incrementa l'èxit educatiu, fa créixer l'economia i és clau per disminuir les desigualtats socials en l'aprenentatge i el desenvolupament dels infants, que comencen a tenir efectes des que neixen. Així ho han demostrat diversos estudis, entre els quals destaquen els del professor i Premi Nobel d'Economia **James J. Heckman**.

Els primers anys de vida, doncs, són crucials, ja que determinen el desenvolupament del cervell i el comportament dels infants.

Partint d'aquesta premissa, l'accés a l'educació preescolar condiona les oportunitats de futur dels nens i nenes i té el potencial de corregir les desigualtats de partida dels qui neixen en un context de vulnerabilitat.

L'educació dels 0 als 3 anys no és només una inversió en cohesió social. És un dret de tots els infants des que neixen, tal com estableix el Comitè dels Drets de l'Infant de Nacions Unides a partir de la Convenció dels Drets de l'Infant, i hi han d'accedir seguint el principi de no discriminació.

Més enllà de l'evidència científica i d'aquests principis pels quals s'han de regir les administracions públiques, els Objectius de Desenvolupament Sostenible de Nacions Unides estableixen que abans de 2030 cal assegurar que tots els infants tinguin accés a serveis d'atenció i desenvolupament en la primera infància i educació preescolar de qualitat, amb la finalitat que estiguin preparats per a l'educació primària.

El marc normatiu a Catalunya

A Catalunya **l'educació 0-3 és un dret reconegut a tots els infants** i que **les administracions han de garantir**, tot i que no està establerta com una etapa universal i gratuïta de l'ensenyament.

La Llei dels Drets i Oportunitats de la Infància i l'Adolescència (LDOIA) recull que tots els infants tenen dret a rebre el màxim nivell d'educació possible des del naixement, i que el sistema educatiu ha de ser un instrument per compensar les desigualtats socials. També s'hi refereix la Llei d'Educació de Catalunya (LEC), especificant que l'educació infantil ha de prevenir i compensar els efectes discriminadors de les desigualtats d'origen social, econòmic o cultural. Reconeix, així mateix, el dret de l'alumnat a accedir a l'educació en condicions d'equitat i en igualtat d'oportunitats.

La darrera reforma de la Llei Orgànica d'Educació (LOMLOE) va més enllà i preveu, sense més concreció, que les administracions públiques incrementaran progressivament l'oferta de places públiques en el primer cicle d'educació infantil amb l'objectiu d'atendre totes les sol·licituds d'escolarització en aquesta etapa.

“Els infants i els adolescents tenen **dret** a rebre el **màxim nivell d'educació** possible des de llur naixement”

Article 13 de la Llei d'Educació de Catalunya.

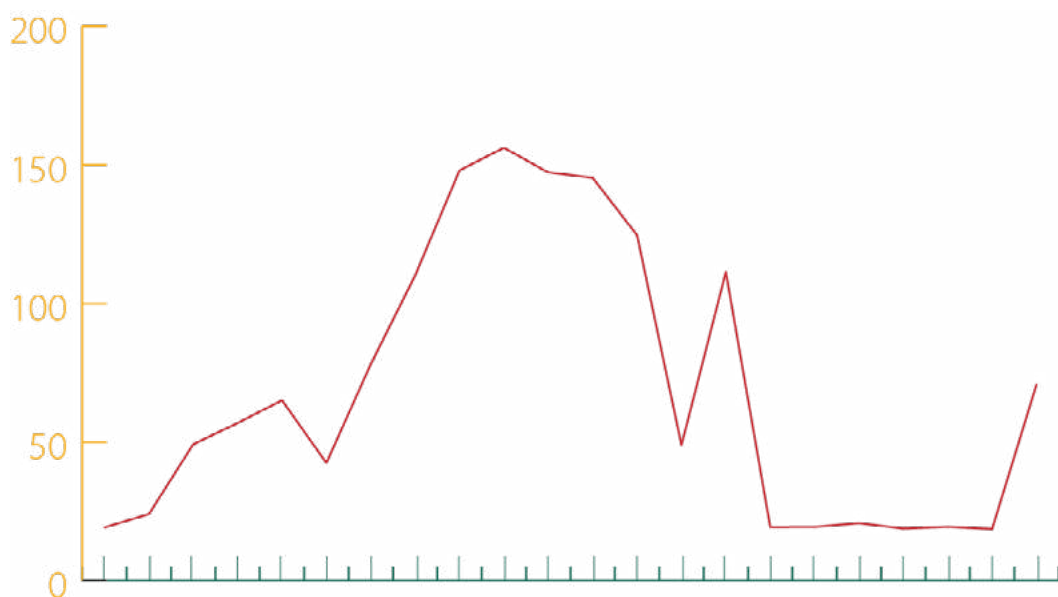

L'educació 0-3 a Catalunya en els últims anys: una dècada de retrocés

Catalunya va viure **durant la primera dècada del segle XXI un increment constant de la natalitat. Fins el 2008**, any en què van néixer 89.000 infants, doblant els nomenats de 1999. Paral·lelament, la inversió en el primer cicle d'educació infantil també va registrar un fort creixement, passant de l'equivalent a 19,7 milions d'euros de pressupost liquidat del Departament d'Educació el 1999 a 156,15 milions el 2008, vuit vegades més. Aquesta despesa va permetre la creació de 40.000 places en escoles bressols municipals entre els anys 2001 i 2011 i, malgrat la pressió de l'increment de la natalitat, la taxa d'escolarització entre els 0 i els 2 anys (la proporció d'infants d'aquestes edats que són alumnes d'una escola bressol o llar d'infants) va passar del 26,3% al 36,4% en el mateix període.

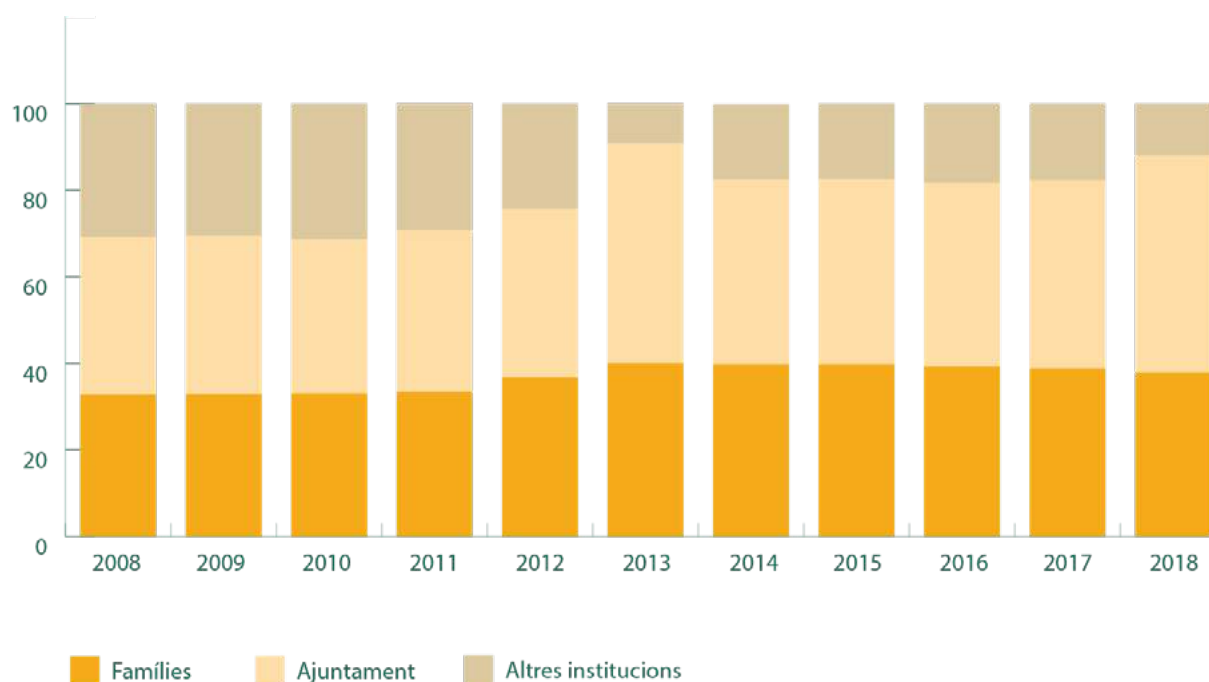
La tendència, però, va canviar radicalment coincidint amb l'inici de la crisi financera del 2008. El **2009** es va produir una **caiguda dels naixements que es mantindria constant durant la següent dècada**. La taxa de natalitat va passar de 12,1 naixements per cada 1.000 habitants el 2008 a 8,02 el 2019, i va comportar una **reducció del 25,9% de la població menor de 3 anys entre el 2011 i el 2019**.

Al mateix temps, **la inversió del Departament d'Educació** en el primer cicle d'educació infantil va caure de forma dràstica, com es pot veure en el gràfic 1. En el període **entre 2008 i 2019** va disminuir el seu pressupost liquidat per finançar llars d'infants i escoles bressol en 137,42 milions d'euros, una **reducció del 88%**.

Gràfic 1. Pressupost liquidat en milions d'euros pel Departament d'Educació en educació infantil de primer cicle, de 1999 a 2020. Elaboració pròpia a partir de dades del Departament d'Educació.

El resultat va ser que el model de finançament aplicat fins aleshores, en què cada plaça pública es pagava a terços entre la Generalitat, els Ajuntaments i les famílies, va quedar desdibuixat, i va recaure principalment en els consistoris i les famílies. Segons dades del Cercle de comparació intermunicipal d'escoles bressol de la Diputació de Barcelona a partir d'una mostra de municipis de la demarcació de Barcelona, **entre 2008 i 2013 les famílies van passar d'assumir el 32,8% del cost de les places públiques a assumir-ne un 40%, el 37,8% el 2018**, com es pot veure en el gràfic 2.

Gràfic 2. Distribució del finançament del cost de les places públiques del primer cicle d'educació infantil. Font: Cercle de comparació intermunicipal d'escoles bressol de la Diputació de Barcelona.

Aquesta davallada de la inversió pública **va traslladar part del cost de les places a les famílies, en un període de creixement constant de l'atur i del risc de pobresa i exclusió social** (2008-2014), i per tant de menys poder adquisitiu a moltes llars amb infants. Com a conseqüència, es va produir una caiguda de l'alumnat que no s'ha aturat.

Entre els cursos 2011-2012 i 2019-2020, Catalunya ha perdut més de 13.000 alumnes en les escoles bressols i les llars d'infants, una caiguda del 15%.

Així, el decreixement de la natalitat hauria d'haver afavorit que la proporció d'infants escolaritzats cresqués a un ritme molt superior, però aquest efecte s'ha vist contrarestat per la reducció de l'alumnat. Com a resultat de tot plegat, **la taxa d'escolarització 0-2 a Catalunya ha crescut lleugerament en l'última dècada, passant del 36,3% el curs 2011-2012 al 39,7% el 2019-2020, un increment molt inferior al del període 2001-2012.**

Curs	De 0 anys			D'1 any			De 2 anys		
	Població	Alumnes	Taxa d'escolarització	Població	Alumnes	Taxa d'escolarització	Població	Alumnes	Taxa d'escolarització
2019-2020	61.471	6.933	11,3	65.674	28.665	43,6	69.935	42.696	61,1
2018-2019	63.209	6.874	10,9	68.647	29.315	42,7	71.921	43.759	60,8
2017-2018	67.239	6.953	10,3	70.798	29.633	41,9	73.001	44.373	60,8
2016-2017	69.477	7.139	10,3	72.128	29.568	41,0	73.531	44.206	60,1
2015-2016	70.924	6.707	9,5	72.832	29.287	40,2	72.591	43.033	59,3
2014-2015	71.892	6.581	9,2	72.425	28.169	38,9	77.154	44.281	57,4
2013-2014	71.791	7.643	10,6	77.497	29.327	37,8	81.174	45.121	55,6
2012-2013	77.253	7.472	9,7	82.085	29.999	36,5	83.991	46.773	55,7
2011-2012	81.879	9.597	11,7	85.238	32.638	38,3	85.406	49.768	58,3
2010-2011	84.259	8.354	9,9	85.807	31.340	36,5	89.901	48.858	54,3
2009-2010	84.773	7.837	9,2	90.054	31.106	34,5	85.536	47.127	55,1
2008-2009	89.009	7.802	8,8	85.210	29.990	35,2	84.375	46.429	55,0
2007-2008	83.891	7.037	8,4	83.582	28.514	34,1	81.733	44.481	54,4
2006-2007	82.168	6.176	7,5	80.918	26.109	32,3	79.119	41.516	52,5
2005-2006	79.604	5.750	7,2	78.402	25.076	32,0	75.571	39.939	52,8
2004-2005	76.853	5.098	6,6	74.399	23.088	31,0	70.652	37.464	53,0
2003-2004	73.178	4.604	6,3	69.682	20.964	30,1	68.429	34.861	50,9
2002-2003	68.245	4.035	5,9	67.186	18.866	28,1	66.143	33.190	50,2
2001-2002	65.994	3.484	5,3	64.587	17.306	26,8	61.211	30.175	49,3
2000-2001	63.839	3.167	5,0	60.182	15.940	26,5	57.733	28.751	49,8

Total Grup de 0 a 2 anys

Curs	Població	Alumnes	Taxa d'escolarització
2019-2020	197.080	78.294	39,7
2018-2019	203.777	79.948	39,2
2017-2018	211.038	80.959	38,4
2016-2017	215.136	80.913	37,6
2015-2016	216.347	79.027	36,5
2014-2015	221.471	79.031	35,7
2013-2014	230.462	82.091	35,6
2012-2013	243.329	84.244	34,6
2011-2012	252.523	92.003	36,4
2010-2011	259.967	88.552	34,1
2009-2010	260.363	86.070	33,1
2008-2009	258.594	84.221	32,6
2007-2008	249.206	80.032	32,1
2006-2007	242.205	73.801	30,5
2005-2006	233.577	70.765	30,3
2004-2005	221.904	65.650	29,6
2003-2004	211.289	60.429	28,6
2002-2003	201.574	56.091	27,8
2001-2002	191.792	50.965	26,6
2000-2001	181.754	47.858	26,3

Taula 1. Taxa d'escolarització 0-3 a Catalunya del curs 2000-2001 al 2019-2020. laboració pròpia a partir de dades del Departament d'Educació

Si comparem la realitat a Catalunya amb la dels altres països europeus, la taula 2 mostra com Catalunya tenia el 2019 una taxa d'escolarització als 2 anys del 60,8%, superant àmpliament la mitjana de la Unió Europea (29,9%), però lluny d'Islàndia (95,3%), Noruega (93,2%) i Suècia (89,8%) i molt lleugerament per sota del conjunt d'Espanya (61,4%). Pel que fa a l'alumnat d'1 i 0 anys, l'escolarització era del 27,45%, molt superior a la mitjana de la Unió Europea (8,8%) i només per darrere de Dinamarca (39,4%), Noruega (39,3%), Bèlgica (30,8%) i del conjunt d'Espanya (27,7%).

	De 2 anys							Menys de 2 anys						
	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Portugal	0,0	0,0	0,0	0,0	56,5	55,8	-	0	0	0	0	31,5	31,7	-
Regne Unit	32,1	20,4	44,4	51,4	52,8	51,5	-	0	0	0,3	0,5	0,7	0,7	-
Islàndia	94,7	94,0	94,7	94,2	94,6	94,8	95,3	16,3	17,9	21,3	22,4	23,5	24	24,4
Noruega	90,5	90,7	91,3	91,6	92,3	92,9	93,2	37	36,6	36,2	37	38	38,9	39,3
Suècia	88,4	88,7	87,2	87,6	88,2	88,9	89,8	24,6	24,7	23,9	23,9	23,7	24,8	25
Dinamarca	92,2	92,6	90,6	90,0	88,8	89,3	88,3	43,6	43,8	41,8	41	39,3	40	39,4
Eslovènia	68,2	66,1	69,0	70,0	74,0	76,7	78,9	21,3	21,6	21,4	22,9	24	25,2	26,6
Bèlgica	50,8	52,2	52,5	52,3	84,0	84,4	76,1	0	0	0	0	25,3	25,7	30,8
Letònia	-	-	-	-	71,1	71,2	70,6	-	-	-	-	8,1	8,1	8,4
Lituània	54,8	54,7	55,2	57,7	62,4	66,9	70,2	3,9	4,7	5,4	6,4	6,5	8,1	8,5
Alemania	59,3	64,7	66,4	65,0	66,1	66,8	67,2	20,3	22,7	22,8	24	23,1	23,5	23,9
Estònia	66,4	57,6	60,8	63,6	65,8	67,7	67,1	10,5	4,1	5,3	5,9	6,2	7,4	6,6
Finlàndia	52,2	52,1	52,6	58,2	58,8	62,5	66,3	14,9	14,9	14,8	16	16,4	17,7	18,6
Espanya	51,8	52,1	55,4	57,2	58,7	60,0	61,4	21,5	22,4	22,7	23,6	24,9	26,6	27,7
Catalunya	-	55,7	55,6	57,4	59,3	60,8	60,8	23,52	24,76	24,08	25,04	25,92	26,5	27,45
Xipre	18,0	18,6	40,4	43,0	46,3	49,9	51,6	2,4	2,6	7,8	7,8	10,3	11,1	11,1
Montenegro	-	-	37,1	34,0	41,3	47,0	46,3	-	-	-	9,7	-	12,1	13,5
Sèrbia	31,1	31,0	32,6	37,5	39,3	42,6	44,0	8,2	8,9	12,1	14,7	14,8	16,3	17,4
Àustria	33,6	36,4	38,8	-	40,5	42,1	42,8	4,8	5,8	5,1	-	7,4	7,6	7,6
Croàcia	30,6	35,9	36,6	37,9	40,8	42,7	38,4	10,4	10,4	10,8	11,3	11,8	13,2	13,7
Irlanda	0,0	0,0	0,0	0,0	14,9	42,9	36,4	0	0	0	0	4,1	18,4	19,2
UE 27	-	-	30,8	31,4	34,5	35,7	36,0	7,2	7,8	7,9	8,4	9,9	10,5	10,5
UE 28	-	-	25,9	26,5	29,2	38,1	29,9	6,1	6,6	6,7	7,1	8,4	9	8,8
Macedònia del Nord	14,8	15,9	16,1	16,5	19,8	22,7	24,3	5,1	6	5	3,8	6,1	7,8	7,2
Romania	-	-	17,9	16,4	20,3	20,9	22,9	-	-	1,2	1,2	1,4	1,5	1,5
Grècia	17,0	29,0	11,5	11,0	13,8	0,0	22,2	3,2	5,3	2,1	1,7	2,3	0	3,9
Malta	17,0	21,8	18,4	19,0	18,7	19,3	19,3	0	0	0	0	0	0	0
República Txeca	17,8	11,8	13,4	15,7	17,4	17,9	17,6	0	0	0	0	0	0	0
Itàlia	-	-	15,6	15,6	15,5	15,2	14,9	-	-	0	0	0	0	0
Eslovàquia	12,0	11,6	13,4	16,1	14,9	15,4	14,6	0	0	0	0	0	0	0
Bulgària	9,6	9,0	10,7	8,6	12,7	13,5	13,0	0	0	0	0	0	0	0
Hongria	-	-	12,7	13,7	13,7	14,2	12,6	-	-	0,6	0,7	0,9	0,9	1
França	11,2	12,1	12,1	11,9	12,4	12,2	12,0	0	0	0	0	0	0	0
Polònia	6,2	5,9	7,3	9,4	7,1	7,4	7,8	0	0	0	0	0	0	0
Luxemburg	4,6	5,2	3,8	4,2	3,8	3,8	3,9	0	0	0	0	0	0	0
Turquia	-	0,3	0,1	0,6	0,8	0,6	0,7	-	0,1	0	0,2	-	-	-
Liechtenstein	-	-	-	0,0	0,0	0,0	0,0	-	-	-	0	0	0	0
Països Baixos	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0	0	0	0	0	0	0
Suïsa	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0	0	0	0	0	0	0

Taula 2. Taxa d'escolarització als 2 anys i amb menys de 2 anys a Europa. Elaboració pròpia a partir de dades d'Eurostat i el Departament d'Educació.

Desigualtats **entre municipis**

L'accés a l'escola bressol i les llars d'infants a Catalunya, però, és molt desigual en el territori.

Si ens fixem en les taxes d'escolarització 0-2 dels **municipis de més de 20.000 habitants durant el curs 2019-2020**, a la taula 3, en un extrem hi trobem realitats com la de Salt (16,2%), Ripollet (16,52%) i Manlleu (22,17%), i en l'altre els casos d'Esplugues de Llobregat (62,5%), Sant Cugat del Vallès (56,81%) o Sant Feliu de Llobregat (55,89%).

Analitzant les dades **en funció de la titularitat dels centres**, de nou **les desigualtats són evidents**. Si ens fixem en **l'escolarització pública**, les **xifres més baixes** són les de Tortosa (5,57%) i Badalona (10,07%), i les més altes les de Santa Joan Despí (47,75%) i Santa Perpètua de Mogoda (42,88%). D'altra banda, hi ha municipis on no hi ha escolarització privada en aquesta etapa, com Lloret, Sitges i Amposta, mentre que a Sant Cugat del Vallès (40,09%) i Igualada (35,85%) és on més se'n registra.

Si comparem aquesta situació als municipis amb la del curs 2013-2014, fent ús de les dades que va publicar el Síndic de Greuges en el seu Informe sobre la igualtat d'oportunitats a l'educació infantil (0-3 anys), veiem que **les desigualtats entre municipis s'han mantingut en el temps**, amb algunes millores puntuals.

Salt, per exemple, ja era llavors **el municipi amb menys escolarització 0-2**, i en sis cursos ha viscut una millora molt escassa, passant d'un 14,6% a un 16,4%. En altres casos on la situació de partida era adversa, **les dades han empitjorat**, com a Ripollet (del 18,7% al 16,52%) i a Manlleu (del 24,5% al 22,17%). Hi ha hagut una millora important a Sant Pere de Ribes (del 17% al 29,69%), Calafell (del 24,1% al 35,37%) i Santa Coloma de Gramenet (del 17% al 26%), tot i que tots tres municipis encara **es situen per sota de la taxa d'escolarització al conjunt de Catalunya**.

En l'altre extrem, alguns dels **municipis que ja registraven altes taxes d'escolarització** en el primer cicle d'educació infantil **han seguit millorant significativament els seus registres**, com Esplugues de Llobregat (del 49,7% al 62,5%), Sant Cugat del Vallès (del 48,4% al 56,81%), Sant Feliu de Llobregat (del 45,5% al 55,89%) i Gavà (del 43,1% al 55,02%).

Escolarització per municipis Infants 0-2 anys

	2019 - 2020			2013 - 2014			Diferència escolarització 2013-2014 a 2019-2020 (%)
	Taxa escolarització 0-2 total (%)	Taxa escolarització 0-2 Pública (%)	Taxa escolarització 0-2 Privada (%)	Taxa escolarització 0-2 total (%)	Taxa escolarització 0-2 Pública (%)	Taxa escolarització 0-2 Privada (%)	
Salt	16,4	12,60	5,80	14,6	11,3	3,3	1,80
Ripollet	16,52	11,14	5,37	18,7	9,1	9,6	-2,18
Manlleu	22,17	20,91	1,26	24,5	20,3	4,2	-2,33
Lloret de Mar	22,6	22,60	0,00	19,4	19,4	0	3,20
Figueres	24,14	17,35	6,79	23,1	16,6	6,5	1,04
Rubí	24,84	16,79	8,05	23	14,6	8,4	1,84
Sitges	25,96	25,96	0,00	22	22	0	3,96
Santa Coloma de Gramenet	26,24	20,08	6,17	17	13,7	3,3	9,24
Ampostà	27,11	27,11	0,00	22,7	22,7	0	4,41
Blanes	27,4	13,47	13,93	23,6	10,6	13	3,80
Vila-seca	27,46	16,91	10,55	25	10,7	14,3	2,46
Sant Feliu de Guixols	28,24	28,24	0,00	24	20,5	3,5	4,24
Sant Adrià de Besòs	28,37	14,53	13,84	31,2	13,7	17,5	-2,83
Vic	29,21	16,78	12,43	30,6	13,1	17,5	-1,39
Sant Pere de Ribes	29,69	29,69	0,00	17	17	0	12,69
Vendrell, el	30,63	29,49	1,14	26,2	24,5	1,7	4,43
Cornellà de Llobregat	30,78	26,64	4,14	28,6	24,3	4,3	2,18
Badalona	30,81	10,07	20,92	23,1	8,1	15	7,71
Montcada i Reixac	31,67	25,35	6,31	28,3	22,4	5,9	3,37
L'Hospitalet de Llobregat	31,86	12,91	18,94	29,2	12,4	16,8	2,66
Viladecans	32,07	20,78	11,29	26,4	15,5	10,9	5,67
Tortosa	32,69	5,57	27,12	36,7	5,7	31	-4,01
Palafugell	32,78	22,36	10,42	36	22,7	13,3	-3,22
Salou	33	16,25	16,75	26,3	12,1	14,2	6,70
Tarragona	34,48	18,07	16,42	29,9	15,5	14,4	4,58
Terrassa	34,65	18,99	15,66	28,9	15,8	13,1	5,75
Mataró	34,7	24,15	10,55	30,8	20	10,8	3,90
Mollet del Vallès	35,06	19,65	15,41	27,7	14	13,7	7,36
Calafell	30	30,90	4,48	24,1	20,2	3,9	11,27
Sant Vicenç dels Horts	35,8	15,80	20,00	26,5	13	13,5	9,30
Banyoles	36,12	14,06	22,06	31,3	11,2	20,1	4,82
Olesa de Montserrat	36,35	20,48	15,87	33	13,3	19,7	3,35
Martorell	36,56	32,58	3,97	30,1	26,1	4	6,46
Esparraguera	37,02	24,39	12,63	36,6	22,6	14	0,42
Manresa	37,05	27,98	9,07	34,5	25,5	9	2,55
Barberà del Vallès	37,24	30,39	6,84	28	22,6	5,4	9,24
Sant Boi de Llobregat	37,7	17,96	19,74	31,2	15,6	15,6	6,50
Cambrils	37,92	19,51	18,40	31,1	16,1	15	6,82
Franqueses del Vallès, les	38,3	25,96	12,34	29,8	24,8	5	8,50
Reus	39,16	19,86	19,29	30,5	14,8	15,7	8,66
Sabadell	39,26	19,42	19,84	35,3	16,1	19,2	3,96
Premià de Mar	39,3	11,82	27,48	33	8,8	24,2	6,30
Catalunya	39,7	25,13	14,57	36	22,7	13	3,70
Vilafranca del Penedès	39,88	25,69	14,19	37,7	26,6	11,1	2,18
Granollers	40,14	13,40	26,74	32	11,8	20,2	8,14
Pineda de Mar	40,15	32,92	7,23	32,5	28,9	3,6	7,65
Castelldefels	41,13	21,32	19,81	31,8	16,6	15,2	9,33
Prat de Llobregat, el	41,35	28,07	13,27	37,8	27,5	10,3	3,55
Vilanova i la Geltrú	41,82	27,49	14,33	35,7	23,1	12,6	6,12
Lleida	42,85	27,33	15,52	37,6	21,4	16,2	5,25
Cerdanyola del Vallès	43,17	20,23	22,94	37,7	17,8	19,9	5,47
Girona	44,86	23,54	21,32	44,8	20,6	24,2	0,06
Valls	45,68	31,81	13,87	37,6	25,5	12,1	8,08
Santa Perpètua de Mogoda	46,88	42,88	4,00	37	37	0	9,88
Barcelona	47,08	22,15	24,94	42,4	19,5	22,9	4,68
Masnou, el	47,54	18,21	29,33	38,9	15,1	23,8	8,64
Sant Andreu de la Barca	48,04	38,33	9,72	35,3	18,4	16,9	12,74
Olot	48,11	34,30	13,81	36,7	26,8	9,9	11,41
Castellar del Vallès	48,9	24,18	24,73	42,8	19,5	23,3	6,10
Molins de Rei	49,36	34,08	15,29	40,6	24	16,6	8,76
Sant Quirze del Vallès	49,6	28,02	21,57	38,6	16,9	21,7	11,00
Sant Joan Despí	50,43	47,75	2,68	48,4	41,3	7,1	2,03
Igualada	52,35	16,50	35,85	48,1	14,8	33,3	4,25
Vilassar de Mar	52,56	40,04	12,52	51,3	40,1	11,2	1,26
Gavà	55,02	21,63	33,39	43,1	17,2	25,9	11,92
Sant Feliu de Llobregat	55,89	37,66	18,22	45,5	31,9	13,6	10,39
Sant Cugat del Vallès	56,81	16,72	40,09	48,4	14,1	34,3	8,41
Esplugues de Llobregat	62,5	31,82	30,68	49,7	29	20,7	12,80

Taula 3. Evolució de les taxes d'escolarització 0-2 per municipis entre els cursos 2013-2014 i 2019-2020. Elaboració pròpia a partir de dades del Departament d'Educació i l'Idescat.

La realitat social d'un territori condiona l'accés a l'educació en aquesta etapa.

Les dades de la taula 4 mostren com **als municipis amb majors taxes d'atur l'escolarització 0-2 és més baixa que la mitjana de Catalunya**, mentre que en els que registren les xifres de desocupació més baixes la tendència és a la inversa.

Si ens fixem en els 10 municipis de més de 20.000 habitants amb la major taxa d'atur, l'escolarització 0-2 és del 30,65%, per sota de la mitjana de Catalunya (39,7%). Per contra, els 10 que tenen una taxa d'atur més baixa tenen un 50,19% d'escolarització. Si distingim en funció de la titularitat dels centres, hi ha desigualtats tant en l'accés als centres públics com als privats, però augmenten en aquests últims. **Els 10 municipis amb menys atur tenen un 22% d'infants escolaritzats en escoles bressol i llars d'infants privades, per un 9% dels 10 municipis amb més atur.**

	Taxa d'escolarització 0-2	Taxa d'escolarització pública 0-2	Taxa d'escolarització privada 0-2
10 municipis de més de 20.000 habitants amb més atur	30,65%	22,00%	9,08%
10 municipis de més de 20.000 habitants amb menys atur	50,19%	28,18%	22,02%
Mitjana Catalunya	39,70%	25,13%	14,57%

Taula 4. Taxa d'escolarització en funció de l'atur.
Elaboració pròpia a partir de dades del Departament d'Educació i l'Idescat.

Quan tenim en compte els ingressos de les famílies, a la taula 5, observem el mateix patró: els municipis amb una renda familiar disponible bruta per habitant **igual o inferior al 90% de la mitjana** de Catalunya tenen un **30,36% d'infants escolaritzats** en el primer cicle d'educació infantil, lluny del **47,7%** dels municipis amb una **renda familiar** disponible bruta per habitant **igual o superior al 110% de la mitjana** de Catalunya. De nou, les **desigualtats d'accés** es donen **tant als centres públics com als privats**, augmentant en aquests últims.

	Taxa d'escolarització 0-2	Taxa d'escolarització pública 0-2	Taxa d'escolarització privada 0-2
Municipis amb RFDBH igual o inferior al 90% de Catalunya	30,36%	18,71%	11,65%
Municipis amb RFDBH igual o superior al 110% de Catalunya	47,70%	25,20%	24,97%
Mitjana Catalunya	39,70%	25,13%	14,57%

Taula 5. Taxa d'escolarització en funció de la renda familiar disponible bruta per habitant. Elaboració pròpia a partir de dades del Departament d'Educació i l'Idescat.

Quant a l'oferta de centres, **la proporció de població dels 0 als 2 anys per cada escola bressol als municipis** també **varia en funció de la seva realitat social**, tal com mostren les taules 6 i 7. Als 10 municipis de més de 20.000 habitants amb més atur hi ha una escola bressol o llar d'infant per cada 192 infants en edat d'escolaritzar-s'hi, mentre que als 10 municipis amb menys atur hi ha un centre per cada 119 infants. Les diferències també es donen si comparem en funció de la titularitat dels centres, i la tendència és la mateixa si analitzem l'oferta de centres en relació a la renda familiar disponible bruta per habitant.

	Proporció d'infants per cada centre	Proporció d'infants per cada centre públic	Proporció d'infants per cada centre privat
10 municipis de més de 20.000 habitants amb més atur	171	313	379
10 municipis de més de 20.000 habitants amb menys atur	119	273	212
Mitjana Catalunya	120	206	290

Taula 6. Oferta en funció de l'atur. Elaboració pròpia a partir de dades del Departament d'Educació i l'Idescat.

	Proporció infants per cada centre	Proporció infants per cada centre públic	Proporció infants per cada centre privat
Municipis amb RFDBH igual o inferior al 90% de Catalunya	192	406	364
Municipis amb RFDBH igual o superior al 110% de Catalunya	124	355	191
Mitjana Catalunya	120	206	290

Taula 7. Oferta en funció de la RFDBH. Elaboració pròpia a partir de dades del Departament d'Educació i l'Idescat.

Desigualtats **en la composició de l'alumnat**

Un dels aspectes que reflecteix millor la **desigualtat** a l'hora d'accedir a les escoles bressol i les llars d'infants és la **composició de l'alumnat**.

Si ens fixem en els **infants en situació social desfavorida** i en els **estrangers**, la **realitat** dins les aules en aquesta etapa és ben **diferent a la de l'exterior**.

Segons les dades publicades pel Departament d'Educació en relació a l'alumnat amb necessitats educatives específiques a Catalunya, en l'última dècada, del curs 2010-2011 al 2019-2020, la proporció d'alumnes del primer cicle d'educació infantil que es trobava en situació social desfavorida va ser inferior a l'1% del total. En aquest període, vam passar de tenir 4 de cada 1.000 alumnes socialment desfavorits a tenir-ne 8 de cada 1.000. La xifra de partida era baixíssima i l'evolució ha estat irrisòria, si tenim en compte que en el mateix període els menors de 16 anys que vivien sota el llindar de la pobresa van passar del 23,7% al 31,1% (no hi ha dades específiques sobre el risc de pobresa entre els menors de 3 anys). En altres paraules, mentre hem passat de tenir gairebé 1 de cada 4 infants en risc de pobresa a tenir-ne pràcticament 1 de cada 3, la proporció d'infants socialment desfavorits a les aules de les escoles bressol i les llars d'infants s'ha mantingut per sota de l'1%.

El Departament d'Educació només comptabilitza que l'1% de l'alumnat del primer cicle d'educació infantil té necessitats específiques de suport educatiu degut a la seva situació social desfavorida, mentre que a Catalunya un de cada tres infants es troba en risc de pobresa o exclusió social.

Si ens fixem en la composició social dels centres en funció de la seva titularitat, veiem que tant en els públics com en els privats la participació d'alumnat desfavorit és molt baixa, especialment en els privats. Els primers han passat de tenir 4 de cada 1.000 alumnes en situació social desfavorida a tenir-ne 12 de cada 1.000. Pel que fa als privats, durant aquests 10 cursos només han aollit 1 alumne socialment desfavorit per cada 1.000.

Quant a la nacionalitat de l'alumnat, tornem a topar amb una situació clara de desigualtat en l'accés. El curs 2010-2011 només un 4,5% dels infants escolaritzats a les aules de les escoles bressol i les llars d'infants tenien nacionalitat estrangera, i el 2019-2020 la proporció només havia pujat fins al 6,4%. En canvi, els infants estrangers menors de 3 anys representaven, tant en el inici com en el final d'aquest període, el 21,7% del total de la població en aquesta franja d'edat.

	2010-2011	2011-2012	2012-2013	2013-2014	2014-2015	2015-2016	2016-2017	2017-2018	2018-2019	2019-2020
Taxa d'escolarització 0-2 infants estrangers (%)	7,14	7,51	6,89	7,04	8,50	9,91	10,43	11,29	11,80	11,98
Proporció alumnat estranger	4,50	4,49	4,21	3,95	4,46	4,91	5,05	5,52	6,02	6,44
Proporció població estrangera 0-2	21,68	22,12	21,48	20,23	18,94	18,34	18,49	19,08	20,28	21,71
Taxa alumnat estranger pública (%)	4,28	5,31	4,75	4,77	5,38	5,91	5,99	6,58	7,09	7,46
Taxa alumnat estranger privada (%)	2,51	2,90	3,28	2,57	2,87	3,18	3,48	3,75	4,22	4,70

Taula 8. Taxa d'escolarització i proporció d'alumnat estranger en el primer cicle d'educació infantil. Elaboració pròpia a partir de dades del Departament d'Educació i de l'Idescat.

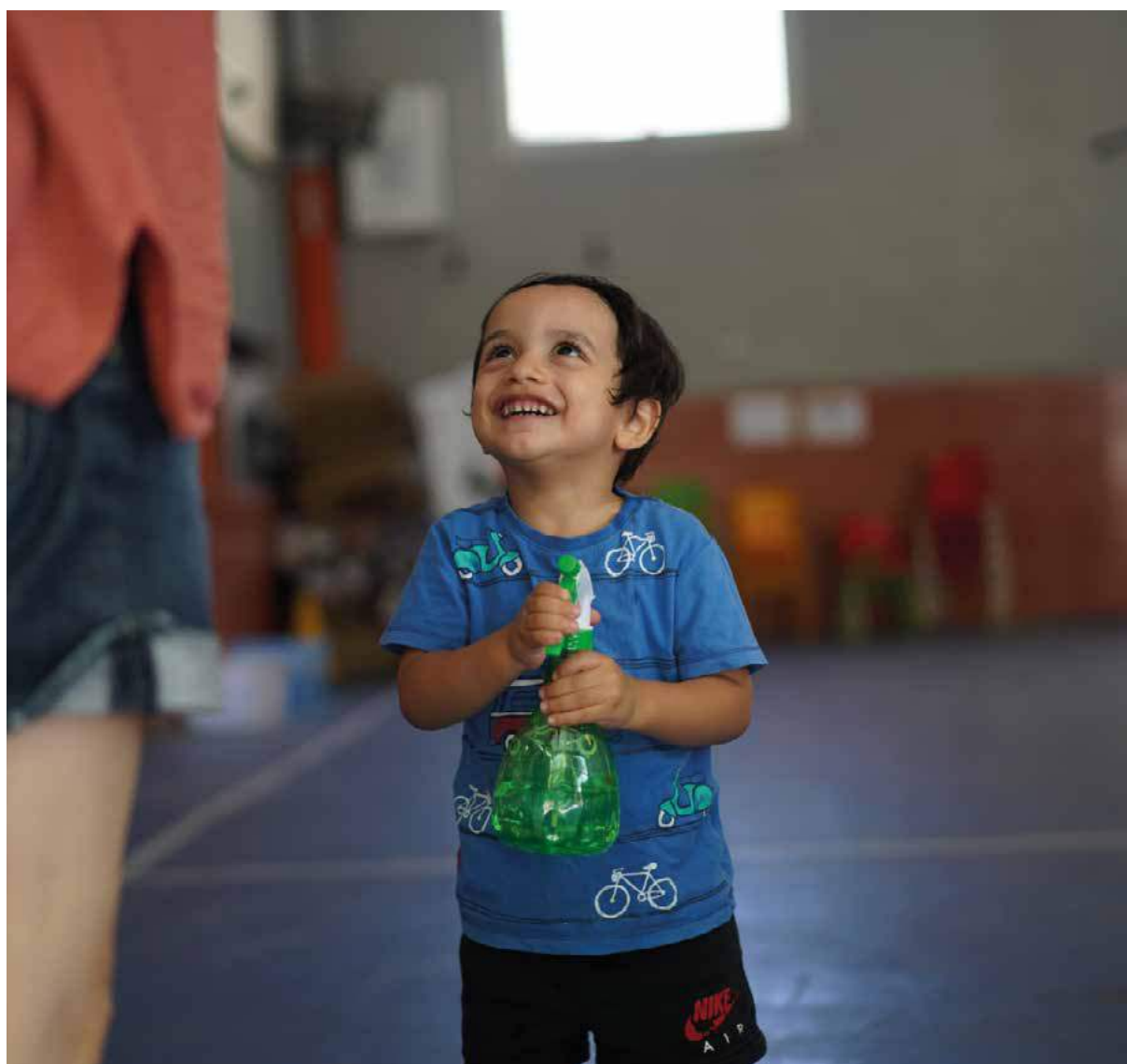
La manca d'accés de l'alumnat d'origen migrat es dona independentment de la titularitat dels centres, però és més marcada en els privats. En els centres públics els infants estrangers han passat de representar el 4,3% del conjunt al 7,5%, mentre que en els privats l'evolució ha estat del 2,5% al 4,7%.

Si ens fixem en la taxa d'escolarització 0-2 dels infants estrangers, en 10 cursos ha passat del 7,1% al 12%, però segueix sent inferior a la del conjunt de Catalunya, que ha passat del 36,3% al 39,7%, i molt lluny de l'alumnat amb nacionalitat espanyola, que ha passat del 42% al 48%. Així, l'escolarització dels infants amb nacionalitat espanyola quadruplicava la dels estrangers, en el curs 2019-2020.

Un percentatge tan baix d'alumnat amb necessitats específiques de suport educatiu a causa d'una situació social desfavorida, d'una banda, i d'alumnat estranger, de l'altra, indica que fins ara no hi havia criteris prou clars ni mecanismes suficients per detectar els infants amb situacions familiars, socials, culturals o econòmiques de desavantatge social. Cal tenir en compte que aquestes situacions requereixen recursos addicionals per garantir el seu benestar i el desenvolupament òptim en el sistema educatiu.

En aquest sentit, el nou decret de la programació de l'oferta educativa i del procediment d'admissió en els centres del Servei d'Educació de Catalunya, que va veure la llum el febrer de 2021, estableix nous criteris de definició de les necessitats educatives específiques dels infants. El text recull un ventall més ampli i concret de les situacions que generen desavantatge educatiu, com ara trobar-se en situació de pobresa o en risc de patirla, la manca de recursos socioculturals de les famílies i l'existència de processos migratoris recents.

Aplicar aquests criteris en les llars d'infants i les escoles bressol ha de permetre detectar amb més precisió i claredat quins són els alumnes amb més obstacles per aprendre. En la mateixa línia, la constitució d'unitats de detecció d'alumnat amb necessitats educatives específiques per part del Departament d'Educació i els Ajuntaments, contemplades al nou decret, hauria d'afavorir aquesta detecció. Tots aquests mecanismes haurien de permetre oferir més suport en l'aprenentatge als infants que pateixen les desigualtats educatives i afavorir una distribució equilibrada entre els centres que generi més equitat, tan en el primer cicle d'educació infantil com en les següents etapes educatives. El decret, tot i així, no millora la reserva de places per a alumnes amb necessitats educatives específiques, ja que en manté només una per grup, tal com fixava l'anterior norma.

Infants desfavorits sense suficient prioritat

Més enllà dels mecanismes per detectar l'alumnat amb més obstacles per aprendre i reservar-los places, la baixa proporció d'infants en situació social desfavorida i de nacionalitat estrangera a les escoles bressol i llars d'infants està estretament relacionada amb el fet que aquesta etapa educativa no sigui gratuïta ni universal, la qual cosa suposa una barrera perquè hi accedeixin els infants de famílies en situació de vulnerabilitat. El Departament d'Educació ha incomplert en l'última dècada l'article 198 de la Llei d'Educació, en tant que no s'ha mantingut una inversió en la creació, consolidació i sosteniment de places per a infants de zero a tres anys que donés preferència a satisfer les necessitats d'escolarització d'infants en entorns socioeconòmics o culturals desfavorits i en zones rurals.

En aquest darrer aspecte, les dades demostren que els criteris de prioritat generals i complementaris que el Departament d'Educació té en compte per inscriure l'alumnat quan un centre rep més sol·licituts d'inscripció que el nombre de places que ofereix, tenen un efecte insuficient a l'hora de prioritzar l'escolarització dels infants en situació de vulnerabilitat. El decret 75/2007, que fins ara regulava el procés d'admissió de l'alumnat, estableix entre els criteris generals que quan algun membre de la unitat familiar percep la renda garantida de ciutadania, l'infant obté 10 punts de prioritat per accedir a la plaça.

Es tracta de l'únic criteri de prioritat que, de forma limitada, té en compte la situació socioeconòmica dels infants. Tot i així, té un pes molt inferior a altres criteris de prioritat, com ara el que otorga 40 punts als infants que tinguin un germà gran escolaritzat en el mateix centre o en centres de primària o secundària adscrits, o bé que els seus pares o tutors legals treballen en el centre.

En cas d'empat en els criteris generals, es tenen en compte els complementaris, que atorguen 15 punts addicionals a les famílies monoparentals i a les nombroses.

Els **criteris de prioritat** del procés d'inscripció **no afavoreixen l'escolarització dels infants en situació de vulnerabilitat**

Establir com a criteri prioritari que un membre de la unitat familiar percebi la renda garantida de ciutadania és exclouent per a moltes altres persones desfavorides amb infants a càrrec que no tenen accés a aquesta prestació. El 2021 l'ajuda arribava a prop de 171.000 persones, que representen el 8,6% de la població en risc de pobresa o exclusió social i el 15% de les persones amb infants dependents a càrrec en aquesta situació a Catalunya. Així, tenint en compte que la renda garantida de ciutadania no arriba, ni de bon tros, a tothom qui se n'hauria de beneficiar, calen mecanismes més inclusius per detectar els infants en situació de vulnerabilitat a l'hora de garantir el seu accés al primer cicle d'educació infantil.

D'altra banda, alguns ajuntaments que han assumit la competència en matèria d'admissió d'alumnat del primer cicle d'educació infantil han fet que el procés sigui encara menys equitatiu. En aquests casos, un dels criteris de prioritat addicionals incorporats pels consistoris és el que otorga fins a 40 punts als infants de famílies en què els progenitors o responsables legals treballen, prioritzant així la conciliació laboral a l'interès superior de l'infant. També n'hi ha que concedeixen 1 punt de prioritat per cada any d'empadronament al municipis dels progenitors o responsables legals de l'infant.

Alguns ajuntaments
prioritzen l'escolarització
dels infants amb
progenitors que treballen
i que porten més anys
empadronats.

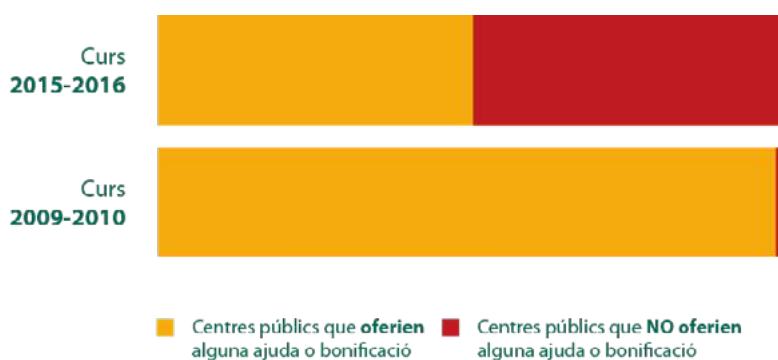
Aquest dos darrers criteris són clarament contraris al principi de no discriminació, en tant que perjudiquen els infants en situació de vulnerabilitat i als fills de famílies arribades recentment a aquests municipis. Així ho assenyalava el Síndic de Greuges l'any 2015 en l'Informe sobre la igualtat d'oportunitats en l'educació infantil (0-3), on recomenava suprimir-los. En el cas de l'empadronament, cal recordar que es tracta d'un dret que encara es veu vulnerat en alguns municipis de Catalunya per a les persones sense domicili fix o que no poden acreditar el títol que legitima l'ocupació de l'habitatge, tal com també ha assenyalat el Síndic de Greuges en diverses actuacions.

Beques i tarifació

En relació a les **beques i bonificacions de l'escolarització i el servei de menjador** en els centres públics del primer cicle d'educació infantil, la **caiguda de la inversió del Departament d'Educació** ha fet que disminuïssin.

Segons dades dels Panells d'Educació de la Diputació de Barcelona, a partir d'una mostra de **214 municipis** de la demarcació de **Barcelona**, la meitat no oferien cap tipus d'ajuda o bonificació en el curs 2015-16, quan en el 2009-10 n'oferien el 98%.

Gràfic 13.
Comparativa de centres públics del primer cicle d'educació infantil que oferien alguna ajuda o bonificació durant el curs 2015-16 i 2009-10.

Actualment **les llars d'infants** que depenen **del Departament d'Educació** tenen un **preu mensual de 118 euros**.

Es beneficien d'un **50% de bonificació d'aquest import les famílies nombroses o monoparentals**, i el servei és **gratuït per a les famílies nombroses de categoria especial**, les que inclouen **víctimes del terrorisme** o algun membre amb **discapacitat igual o superior al 33%**, així com per als **infants en acolliment familiar**. En aquest sentit, **no hi ha un criteri específic que garanteixi la gratuïtat del servei per a les famílies amb pocs ingressos valorant la seva renda**, un barem que afavoriria l'escolarització dels infants en risc d'exclusió social.

Com a contrapunt, en els últims anys **ha crescut el nombre de municipis que ofereixen una tarifació social de les escoles bressol i llars d'infants municipals**, és a dir, l'establiment de quotes diferenciades per a diversos trams d'ingressos. Segons la mateixa mostra de la Diputació de Barcelona, un 13% dels consistoris n'oferien el curs 2016-17.

Tot i aquest avenç significatiu, encara **hi ha molts municipis que no ofereixen tarifació social**. D'altra banda, cal tenir en compte que els trams de tarifació establerts varien entre municipis.

Així mateix, hi ha **consistoris** que no només tenen en compte els ingressos de les famílies, sinó que **estableixen altres mecanismes per valorar les situacions de risc** i decidir qui ha d'optar a una quota reduïda. En alguns casos **es condiona la tarifació social a un informe dels serveis socials**, amb valoracions que poden arribar a **tenir més en compte les dificultats de conciliació de les famílies que la situació social desfavorida dels infants**.

Un altre aspecte preocupant és que en alguns municipis l'assignació d'una tarifa bonificada o d'una beca, ja sigui d'escolarització o de menjador, no es resol fins que el curs ja ha començat. Es donen casos en els quals l'infant comença a assistir a l'escola bressol o llar d'infants sense que la família sàpiga encara quina quota haurà de pagar, i setmanes després se'ls notifica que no s'ha concedit la beca o tarifa bonificada, per la qual cosa l'infant ha de deixar el centre. De retruc, el fet de no poder fer front a aquesta primera quota genera a les famílies afectades un deute amb l'ajuntament en qüestió, un agreujant que dificulta que puguin accedir a altres prestacions en el futur.

En alguns municipis l'assignació d'una tarifa bonificada o d'una beca, ja sigui d'escolarització o de menjador, no es resol fins que el curs ja ha començat.

L'impacte de la **pandèmia**

Des de l'inici de la pandèmia de la Covid-19, s'ha generat un intens debat sobre com garantir els drets dels infants mentre s'apliquen mesures de contenció i prevenció del virus. D'una banda, les desigualtats socials s'han agreujat, i la situació de vulnerabilitat de moltes famílies i els seus infants ha empitjorat. De l'altra, durant el confinament les classes en l'educació primària i secundària van haver de continuar de forma telemàtica, fet que va dificultar que l'alumnat fill de famílies amb pocs recursos i competències tecnològics pogués seguir el seu procés d'aprenentatge. Les desigualtats educatives, doncs, també han crescut.

Després de constatar que calia recuperar l'atenció presencial als centres educatius com un servei essencial, imprescindible per garantir el benestar dels infants i els seus drets, el curs 2020-2021 es va reprendre de manera presencial, i es va poder tirar endavant gràcies a una implicació col·lectiva de la comunitat educativa.

Malgrat el tancament puntual de grups, el 98% dels centres de Catalunya va estar en funcionament ininterrompudament fins final de curs, i la proporció d'alumnes, mestres i altres treballadors contagiats no va superar el 5% del total.

Si analitzem la represa de l'educació presencial al primer cicle d'educació infantil, però, veiem que en el mateix curs 2020-2021 a Catalunya la taxa d'escolarització va caure del 39,7% al 33,9%. En total hi va haver 63.342 alumnes en aquesta etapa, 15.000 menys que el curs anterior i la xifra més baixa des del 2003-2004.

En el curs 2020-2021, Catalunya va tenir 63.000 alumnes en l'etapa 0-2, 15.000 menys que el curs anterior. És la xifra més baixa d'alumnes des del curs 2003-2004, i una reducció del 19% en relació al 2019-2020.

Els factors que poden haver causat aquesta **davallada d'alumnat** poden haver estat **diversos**, i **no hi ha prou dades** per establir-ho.

D'una banda, en aquests mesos s'ha produït un **increment de l'atur i del risc de pobresa i exclusió social**, dos indicadors que, com hem vist, **condicionen l'escolarització en l'etapa dels 0 als 3 anys**.

Així, moltes famílies s'han vist amb més dificultats per fer front a la despesa de l'escola bressol i les llars d'infants, i la destrucció de llocs de treball ha minvat la necessitat d'escolaritzar els infants per conciliar la feina amb la criança. De l'altra, tenint en compte que no és una etapa educativa obligatòria, hi ha famílies poden haver decidit no escolaritzar els seus infants per por al virus i en alguns casos per una millora de la conciliació arran de l'augment del teletreball.

En qualsevol cas, aquesta situació demostra que mentre hi ha hagut consens en garantir que tots els infants recuperessin l'escola i l'institut com a espais fonamentals en el seu desenvolupament, benestar i aprenentatge, no s'han fet esforços suficients per assegurar l'accés a l'escola bressol i les llars d'infants en igualtat de condicions.

El context de no gratuïtat, de manca de places i de criteris insuficients per prioritzar l'escolarització dels infants en situació de vulnerabilitat ha seguit perjudicant l'interès superior de l'infant. En definitiva, en un moment crític d'increment de les desigualtats, no s'ha prioritzat l'accés al primer cicle d'educació infantil com a element corrector d'aquesta manca d'equitat entre els nens i nenes.

Cap a la gratuïtat i la universalitat

Després d'una dècada de retrocés de la inversió pública en educació infantil, especialment entre els anys 2014 i 2019, els pressupostos de la Generalitat de Catalunya del 2020, actualment prorrogats, van incrementar la inversió en les llars d'infants municipals fins a 1.708 milions d'euros. El sistema de finançament per terços dels centres públics en aquesta etapa s'ha recuperat en el curs actual, 2021-2022, amb una despesa de 1.600 euros per plaça per part del Departament, que el curs passat ja va invertir 1.425 euros per plaça. Així mateix, el Departament d'Educació ha planificat un retorn progressiu del deute acumulat amb els ajuntaments per la manca d'inversió en l'educació 0-3 durant els darrers anys, que preveu completar l'any 2028.

Tot i que el pressupost actual encara és molt inferior a les xifres del període entre 2006 i 2012, amb un màxim d'inversió de 156,15 milions d'euros l'any 2008, el govern de la Generalitat ha anunciat recentment la seva aposta per avançar cap a la gratuïtat de les escoles bressol i les llars d'infants. El conseller d'Educació, Josep González-Cambray, va anunciar en la sessió de la Comissió d'Educació del Parlament de Catalunya del 27 de setembre que el Departament cobriria 1.600 euros més per cada plaça dels 958 centres públics (la part que fins ara assumeixen les famílies) en els grups de 2 anys (P2) a partir del curs 2022-2023. Pel que fa als 653 centres privats, va anunciar subvencions especials que posarien l'accent en l'alumnat vulnerable. Així mateix, va assenyalar com un objectiu de la legislatura garantir la gratuïtat també en els grups d'1 i 0 anys. La concreció d'aquestes mesures en els pressupostos de la Generalitat per al 2022 aprovats pel Parlament de Catalunya és la inversió de 90 milions d'euros per garantir la gratuïtat dels grups de 2 anys al primer cicle d'educació infantil en el curs 2022-2023.

El govern de la Generalitat ha anunciat la gratuïtat del curs de P2 a partir del curs 2022-2023

Una altra mesura concretada i aprovada de cara al curs vinent és el nou decret de la programació de l'oferta educativa i del procediment d'admissió en els centres del Servei d'Educació de Catalunya, que va veure la llum el febrer de 2021, sent una de les polítiques previstes pel Pacte nacional contra la segregació escolar a Catalunya.

Pel que fa a l'accés al primer cicle d'educació infantil, el nou decret estableix que no s'ha d'aplicar com a criteri de prioritat que l'infant tingui germans matriculats al centre (fins ara el barem més determinant, ja que otorgava 40 punts), i especifica que el canvi es dona per garantir el dret d'accés en condicions d'igualtat. D'altra banda, el criteri que un dels progenitors o responsables legals de l'infant percebi la renda garantida de ciutadania passa de computar 10 punts a 15, mentre que amb el de família nombrosa o monomarental succeeix a la inversa, i passa de 15 a 10 punts.

Que els progenitors o representants legals treballin en el centre passa a ser un criteri de prioritat complementari i otorga 10 punts (abans n'eren 30), i el mateix succeeix si l'infant es troba en situació d'acolliment familiar. Quan l'infant, els seus progenitors o germans tinguin una discapacitat superior al 33%, se'ls computaran 15 punts complementaris, 5 més que fins ara. Així mateix, s'incorporen dos nous criteris de prioritat complementaris, ambdós de 10 punts, per als infants nascuts en parts múltiples i per als que tinguin la condició de víctimes de violència de gènere o de terrorisme.

D'aquesta manera, tot i que es resta prioritat al fet de tenir germans als centres o pares que hi treballen, amb l'objectiu de millorar l'accés en igualtat de condicions, els criteris per afavorir l'escolarització dels infants de rendes baixes segueixen sent insuficients. Malgrat que s'incrementen lleugerament els punts de prioritat per als que tenen algun membre de la unitat familiar que percebi la renda garantida de ciutadania, es tracta d'un barem exclouent, com ja hem explicat prèviament, ja que la majoria de famílies en situació de vulnerabilitat no tenen accés a aquesta prestació.

D'altra banda, és necessari establir mecanismes per evitar que alguns ajuntaments segueixen aplicant barems discriminatoris en l'accés al primer cicle d'educació infantil, ja sigui en els criteris prioritaris d'admissió o en els requisits per accedir a bonificacions de la quota. En definitiva, per millorar l'accés dels infants més desfavorits al primer cicle d'educació infantil no n'hi ha prou amb garantir la gratuïtat del servei, i una de les prioritats de cara al curs vinent hauria de ser establir mesures que prioritzin aquest perfil d'alumnat, com ara una major reserva de places per als infants amb necessitats educatives específiques i l'establiment d'uns criteris de prioritat més equitatius. D'altra banda, cal seguir incrementant el pressupost en aquesta etapa educativa per garantir la creació de nous centres i, així, generar una oferta que permeti avançar cap a la universalització d'aquesta etapa educativa.

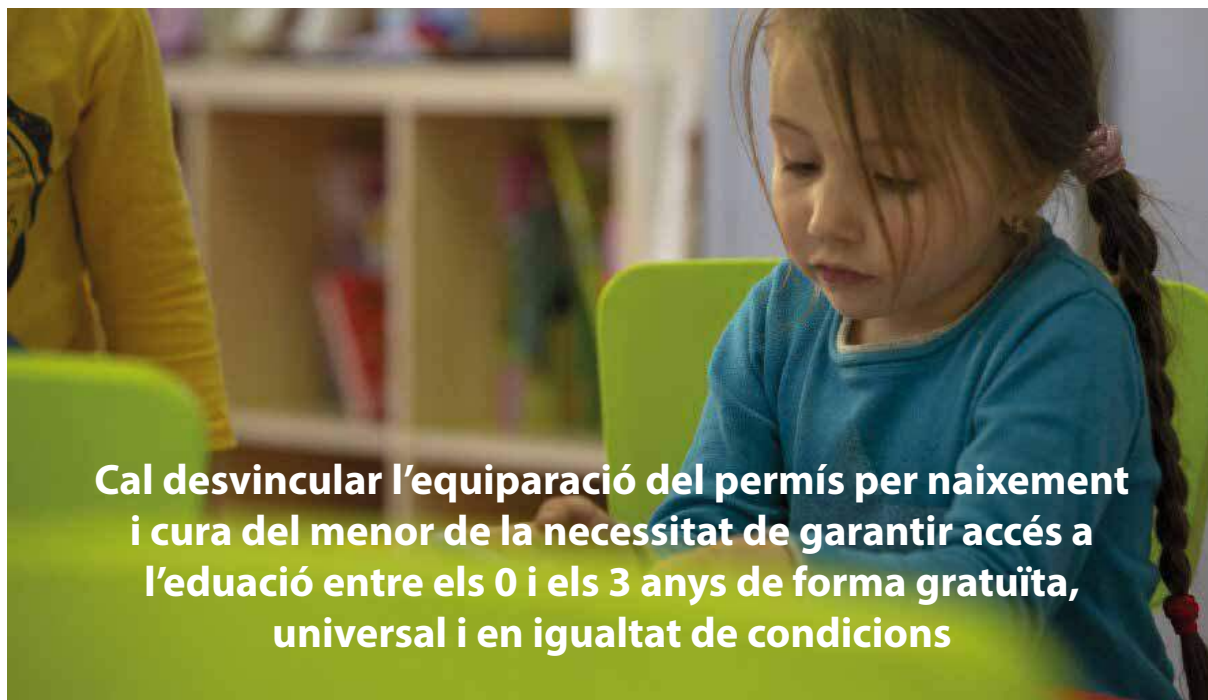
Cal incrementar la reserva de places per a infants desfavorits, establir criteris de prioritat més equitatius i crear més centres per avançar cap a la universalització de l'educació 0-3

La conciliació i el dret a l'educació de l'infant

Des que l'any 2019 es va aprovar el decret llei de mesures urgents per garantir la igualtat de tracte i oportunitats entre homes i dones en el treball i l'ocupació, a l'estat espanyol el permís per naixement i cura del menor s'ha equiparat progressivament entre homes i dones. Els homes comptaven fins llavors amb 5 setmanes de permís, que es van ampliar fins a 8 el 2019, 12 el 2020 i 16 a partir de 2021, les mateixes que les dones.

Aquesta mesura significa un avenç significatiu cap a la igualtat de condicions entre sexes en la conciliació de la vida personal, familiar i laboral, promovent també la corresponsabilitat en la criança i en les tasques de cures durant la petita infància. Cal desvincular aquest pas endavant, però, de la necessitat de **garantir accés a l'educació entre els 0 i els 3 anys de forma gratuïta, universal i en igualtat de condicions.**

Cal desvincular l'equiparació del permís per naixement i cura del menor de la necessitat de garantir accés a l'educació entre els 0 i els 3 anys de forma gratuïta, universal i en igualtat de condicions

D'una banda, moltes famílies amb infants a càrrec es troben a l'atur i no tenen dret a gaudir del permís de paternitat, i per tant, a comptar amb uns ingressos mentre tenen cura del seu infant, més enllà de l'ajut puntual de la prestació per naixement, que otorga 650€ per naixement en un sol cobrament a les famílies per sota d'un llindar d'ingressos establert (750€ en el cas de les nombroses).

Independentment de la seva situació laboral, la situació de moltes famílies desfavorides fa que no comptin amb les competències i recursos necessaris per estimular l'aprenentatge i el desenvolupament dels seus infants pel seu compte. L'educació des del naixement és un dret dels infants des que neixen, i la seva garantia no pot estar supeditada al context de les seves famílies. Tal com recull la Llei d'educació de Catalunya, l'educació infantil té com a objectiu el desenvolupament global de les capacitats dels infants durant els primers anys de vida, a l'inici del procés d'aprenentatge, i ha de prevenir i compensar els efectes discriminadors de les desigualtats d'origen social, econòmic o cultural.

L'escolarització 0-2 dels infants que participen en el Casal dels Infants

Al Casal dels Infants acompanyem infants, joves i famílies en situació de vulnerabilitat a través dels nostres serveis socioeducatius, amb l'objectiu que superin en risc d'exclusió social. Els infants venen derivats principalment pels serveis socials de cada municipi, així com per altres serveis d'atenció a la infància i l'adolescència i pels centres educatius de cada territori. Per veure quin accés estan tenint a l'educació infantil de primer cicle aquests nens i nenes, hem analitzat quants dels que van participar en l'associació el 2021 anaven o havien anat a l'escola bressol, agafant com a mostra els menors de 6 anys.

Entre els 0 i els 3 anys, dels 376 nens i nenes que vam acompanyar, només l'11,7% anava o havia anat a l'escola bressol. Cal tenir en compte que, d'aquests infants, 323 van participar en el nostre servei maternoinfantil Vincles, un espai de reforç de competències i suport en la criança per a infants menors de 3 anys i les seves mares, que es descriu en l'últim apartat d'aquest informe. D'altra banda, una vintena formaven part del projecte Fem Família, que és un Servei d'Orientació i Atenció a Famílies (SOAF) amb infants de 0 a 6 anys, impulsat pel Consorci del barri de la Mina i gestionat pel Casal dels Infants.

Pel que fa als que tenien entre 3 i 6 anys, un 36,4% dels 187 que participaven en l'associació havien anat a l'escola bressol. Aquesta dada és lluny de la proporció d'infants del conjunt de Catalunya que han anat a l'escola bressol abans d'entrar a l'escola, tenint en compte que el 53,12% dels nens i nenes de 2 anys anava a l'escola bressol el curs 2020-2021.

Més enllà de l'infant: **el suport familiar en la criança i per a la inclusió social**

L'exemple de Vincles

L'etapa dels 0 als 3 anys, com hem vist, és determinant per al desenvolupament dels infants. Però perquè aquest procés de creixement i aprenentatge sigui l'adequat, és imprescindible implicar-hi les famílies, garantint que aquestes se sentin segures, competents i acompanyades en la criança. Si la família és el medi natural que ha de garantir el creixement i el benestar de tot nen o nena, com estableix la Convenció dels Drets de l'Infant, aquest rol és encara més primordial durant la petita infància, un període de la vida en què els nens i nenes tenen molt poca autonomia i on adquireixen la majoria dels hàbits i rutines a través dels pares i mares.

És per aquest motiu que la manca d'accés a un espai educatiu és especialment determinant per als infants que viuen en entorns familiars desfavorits. Llars on sovint les condicions inadequades d'habitatge, la manca d'ingressos i el baix nivell d'estudis i cultural dels pares i mares condicionen l'evolució de l'infant.

**“En l'etapa 0-3, tot el que
aportis a l'adult de
referència repercuteix
en l'infant”**

*Irene Ramos,
educadora de Vincles a Badalona*

Aquesta realitat l'hem constatat en el nostre servei maternoinfantil Vincles, on acompanyem infants menors de 3 anys en situació de vulnerabilitat i les seves mares. L'objectiu del servei és, d'una banda, garantir un espai educatiu als nens i nenes perquè consolidin els coneixements, hàbits i rutines que han d'adquirir en aquesta edat, així com enfortir el lligam maternoinfantil. De l'altra, pretén ser un espai de confiança, apoderament i reforç de competències per a les dones que hi participen, majoritàriament migrades, amb poc coneixement de l'entorn en què viuen i sense una xarxa de suport al seu voltant.

Quant als infants, comptar amb un espai educatiu marca un abans i un després en les seves vides, i a Vincles ho veiem any rere any. En començar el curs, ens trobem que molts dels nens i nenes que s'incorporen al servei es troben endarrerits en el seu desenvolupament, arran de la manca d'estímuls i rutines adequats per a la seva edat.

En l'aspecte físic, sovint arrosseguen un endarreriment en la psicomotricitat i un to muscular baix. Això es tradueix en dificultats per mantenir-se asseguts, un endarreriment en començar a caminar i fins i tot alguns casos de plagiocefàlia —aplanament de la part posterior del cap que es dona quan el nadó ha passat massa temps estirat—.

“La meva filla va néixer prematura, amb set mesos. Quan vaig venir a Vincles, altres dones que havien passat pel mateix em van donar forces per tirar endavant, i ara la meva filla ha crescut i es troba bé”

Beauty Ojo, participant de Vincles a Salt

Pel que fa a les rutines, Vincles facilita molt que les famílies canviïn hàbits i horaris que no afavorien els infants. Els petits i petites comencen a dormir quan toca i durant les hores necessàries, i també s'acostumen a seguir una alimentació més ordenada i equilibrada. Aquest canvi es produeix gràcies a la pròpia rutina del servei, que matí rere matí acostuma els infants a seguir uns horaris establerts. D'altra banda, el treball d'aquests hàbits amb les dones fa que els interioritzin i els apliquin durant la resta del dia. Un altre aspecte que treballem és l'autonomia i la socialització de l'infant, evitant que tingui dependència de la mare i facilitant que es relacioni amb els seus iguals.

“A mesura que avança el curs, el canvi és impressionant. Els infants expressen molt més les emocions, es mouen amb més energia i tenen més capacitat de concentració”

Andrea Arias, educadora de Vincles al Raval

Per a les dones que hi participen, Vincles esdevé un espai on poden dedicar-se temps a elles mateixes i on les seves prioritats es situen en el centre. Un àmbit lliure de càrregues on compartir amb altres companyes i apodarar-se a través del suport mutu. Per a elles és important ser reconegudes i valorades com a dones, més enllà del seu rol de mare.

El servei també els permet guanyar coneixements que els faciliten la vida quotidiana i els generen oportunitats de futur. D'una banda, aprenen i reforcen el català i el castellà, fonamentals per a la seva inclusió social i laboral. De l'altra, adquireixen competències relacionades amb les tecnologies de la informació i la comunicació, fent front així a la bretxa digital, que els dificulta realitzar tràmits quotidians i exercir els seus drets davant les administracions públiques.

Vincles també és un nexa que les connecta amb la comunitat, donant-los a conèixer altres entitats, equipaments i serveis al seu abast. Entrar-hi en contacte els proporciona molta informació per al seu dia a dia i els fa conèixer millor quins són els seus drets i com poden fer-los valer.

**“Vincles és un canvi de vida per a moltes participants.
Guanyen un espai de socialització, de millora de
competències i de reconeixement com a dones”**

*Alicia Ricis,
educadora de Vincles
a Santa Coloma de Gramenet*

